

رازِ خانه دیو

هادی دقیق| در مطالعات تاریخی دوره ساسانی، مذهب نقشی تعیین‌کننده دارد و از این حیث، وقتی قرار باشد از معماری دوره ساسانی بگوییم، آتشکده‌ها بخش بزرگی از این معماری باشکوه را در برمی‌گیرند. نقش مذهب به قدری در دوره ساسانی پررنگ می‌شود که حتی در این دوره از کربنر (یک مقام عالی‌رتبه مذهبی) هم کتیبه و هم سنگ‌نگاره موجود است.

برهمین اساس بیراه نیست، اگر بگوییم ممکن است که این تأثیر به معماری دوره

ساسانی هم راه یافته باشد. البته ما بناهای یادبود با انبیه مذهبی دوره ساسانی را بیشتر با عنوان «چهارطاقی» می‌شناسیم؛ چهارطاقی‌هایی‌که تأثیر واوازه‌شان از ایران دوره ساسانی، به اروپا و سبک‌های معماری آن رسید.

دراین‌باره «کلاوس شیپمان» در کتاب

«تاریخ شاهنشاهی ساسانی» می‌نویسد، «یک ارتباط مستقیم بین ایران ساسانی و اروپا را شاید بتوان در چهارطاقی پیدا کرد. این فکر به عنوان طرح طاق مقطّاع

خانه دیو در پنجاهکیلومتری شمال غربی سبزوار و شمال روستای فشتق، همان آذربرزین مهر معروف است. با وجود این، کاوش و حفاری باستان‌شناسی در این بنا چند سال پس از ثبت ملی شدن آغاز شد تا راز خانه دیو مشخص شود. در نتیجه، طبق کاوش‌های اولین گروه حفاری خانه دیو، در پژوهش‌های باستان‌شناختی این بنا مدرک معتبری در تأیید این موضوع به دست نیامده است. ظاهراً بنای آتشکده با توجه به قرارگیری اش سر قله کوه، کوچک تر از آن است که بتواند یکی از سه آتشکده بزرگ دوره ساسانی باشد. روی هم‌رفته کاوش‌های این بنا نشان داد که این چهارطاقی هسته اصلی باقی‌مانده از بنایی بزرگ‌تر است متشکل از اتاق انتظار، راهرو طواف، بقایای سکوی آشدان و... که با توجه به موقعیت مکانی‌اش، در نوع خودش منحصربه‌فرد است.

● معماری آتشکده

چهارطاقی خانه دیو روی بلندترین نقطه یک پشته خاکی و سنگی قرار گرفته است که درکل صد متر مساحت دارد. ورودی این چهارطاقی از جبهه شرقی است. این ورودی، نبایش‌کنندگان را به دودرگاه و به تالار طواف هدایت می‌کرده است، چیزی که از الزامات چهارطاقی‌های ساسانی بود و مشابه بنای چهارقابی قصرشیرین است. اتاق اصلی بنا کمی کمتر از هفت مترمربع است و پلان چهارگوش و چلیپایی آن با گوشواره‌ها و جرزهای تمام سنگی و از نوع لچکی به هشت ضلعی، سپس به دایره‌ای برای گنبد تبدیل شده است. مشابه این گوشه‌سازی‌ها در آتشکده بازه‌هور تربت حیدریه هم دیده می‌شود. روش چیدن سنگ‌ها در طاق نمای نعلی شکل این آتشکده هم مشابه بناهای هم‌عصر خودش از جمله

مستقما روی بنای کلیسا در ارمנותان مسیحی تأثیر گذاشته و از آنجا به معماری مغرب‌زمین رسیده است.» چهارطاقی‌ها در خراسان هم کم نیستند و اصلاً یکی از نظریه‌های محبوب درباره سه چهارطاقی اصلی و بزرگ دوره ساسانی این است که یکی از این چهارطاقی‌ها در خراسان است. این‌سه آتشکده چهارطاقی اساطیری تاریخی ساسانیان عبارت‌اند از آذرگشنسب در آذرپایجان آتش شاهان و سیاهیان. آذرفرنبغ در فارس آتش روحانیان و آذربرزین مهر در

دروازه‌های شمالی و جنوبی تخت سلیمان است؛ جایی‌که آتشکده آذرگشنسب قرار دارد. آتشکده خانه دیو از جهت شمال تقریباً سالم است، اما درکل خیلی آسیب دیده و بخش بزرگی از آن از بین رفته است و تقریباً بیشتر اطلاعات بنا را باید از بی آن خواند.

در سال ۱۲۸۶ یک هیئت مشترک باستان‌شناسی از ایران و لهستان برای اولین بار در این آتشکده کاوش کرد که توانست بی بناهای اطراف آن را شناسایی کند. این گروه باستان‌شناسان به فضاهای معماری جالب‌توجهی مثل سکوهای آتش، راهرو پیش ورودی، پادیاو یا حیاطی دورسته که حوض یا جوی آب در میان داشته است، اتاق انتظار، راه‌پله‌های ورودی چهارطاقی دست یافتند. پیش‌ورودی آتشکده راهرویی است که دو اتاق در دو طرف آن قرار دارد. راهرو در محور ورودی اصلی چارطاقی قرار نگرفته و ممکن است برای ایجاد حجابی بین محتویات گنبد‌خانه (آشدان و آتش مقدس) و زائران بیرون گنبد‌خانه باشد. اینکه از راهرو نمی‌شده داخل آتشکده را دید، شاید به علت تفکیک‌کردن افراد مجاز و غیرمجاز از حضور در برابر آتش مقدس یا نگاه‌کردن به آن بوده است. بخش بعدی، راهرویی کم‌عرض است، حدفاصل فضای پیش‌ورودی و بخش داخلی چهارطاقی. پس از آن وارد فضای اصلی با پلان چلیپایی می‌شویم که با کشف چند پایه آشدان که به شدت نیز آسیب دیده بودند، فرضیه مکان مقدس آتش در آن تقویت می‌شود. سقف این بخش از بنا با توجه به این داده‌ها، گنبدی بوده است.

● جایگاه آتشکده «خانه دیو»

مصالح بنا بوم‌آورد است و قله‌وه سنگ‌های کف رودخانه و لاشه سنگ‌های اطراف با ملات گچ در

اقلیم تاریخ

اخبار قدیمی

تورق مطبوعات قدیمی، به مناسبت هفته ورزش و تربیت بدنی

آشنایی با «وحدت»، قهرمان سابق کشتی و ژیمناستیک خراسان

گروه تاریخ و هویت| هفته تربیت بدنی و ورزش سبب شد در تورق مطبوعات قدیمی، چندخبر ورزشی را ساوا و در این قسمت بازخوانی کنیم. برابر تورق اخبار، در این ایام در مشهد تعدادی مسابقات ورزشی برگزار شده و به‌همین دلیل هم روزنامه خراسان درباره چندقهرمان این مسابقات شرحی به اختصار آورده است. در یکی از این خبرها که مربوط به اول اردیبهشت ۱۳۳۴ خورشیدی است، از یک قهرمان ژیمناستیک یاد شده است. روزنامه خراسان این قهرمان را آقای وحدت نامیده و ضمن چاپ تصویرش درباره او چنین نوشته است:

با آقای وحدت، قهرمان سابق کشتی و قهرمان ژیمناستیک، آشناشوید؛ از طفولیت علاقه بسیار شدیدی به ورزش داشته و در سال‌های تحصیلی ابتدایی در محیط دبستان، جزوافراد تیم‌های ورزشی بود و در همه مسابقات هم شرکت می‌کرده است. علاقه‌مندی وی به امور ورزش از سال ۱۳۲۲ خورشیدی که در دبیرستان شاهرضا مشغول تحصیل بوده و اداره امور ورزش آن دبیرستان به عهده آقای جعفریان، سرپرست فنی تربیت بدنی خراسان، بود شروع شد و در همان سال به تشویق ایشان در مسابقات دوی استقامت دبیرستان‌ها شرکت و مقام سوم را احراز کرد؛ در شهریورماه ۱۳۲۳ خورشیدی نیز جزو تیم انتخابی ژیمناستیک خراسان بود و توانست برای اولین مرتبه به مرکز اعزام و مقام سوم را در کشور احراز کند. از آن سال به بعد، چون مربیان مربوطه استعداد وحدت را در ورزش‌های سنگین تشخیص دادند، به تمرین کشتی مشغول و در سال‌های ۱۳۲۴ و ۱۳۲۵ خورشیدی به مقام دوم کشتی آزاد و مقام اول باستانی قهرمانی کشور نائل و از دست‌اعلی حضرت

همایون شاهنشاه به اخذ جوایز سرافراز گردید. در سال ۱۳۲۶ خورشیدی که تیم کشتی کشور ترکیه برای انجام مسابقه به تهران آمد، وحدت جزو تیم ملی کشتی ایران انتخاب شد و با «ناصوح آکار»، قهرمان کشتی جهان، مسابقه داد و در مدت «۱۰ دقیقه از نام‌برده شکست خورد که در جریان این مسابقه و سابقه قهرمانی که آکار در جهان داشت، این خود بزرگ‌ترین موفقیت برای وحدت بود. زیرا اثر این شکست هیچ‌گاه از خاطره‌اش محو نشد و خود را برای روزی آماده می‌کرد که بتواند با خارجیان روبه‌رو شود.

وحدت در سال ۱۳۲۷ خورشیدی برای اداره امور تربیت بدنی قوچان به آن شهرستان اعزام و از ادامه تمرین نیز غافل شد. در سال ۱۳۲۹ هم در مسابقات انتخابی تیم ایران که به کشور ترکیه اعزام می‌شد، شرکت کرد و با انتخابش به‌عنوان قهرمان، جزو مسلم تیم ملی ایران شد و این موفقیت برای وحدت بهترین آرزو بود که بتواند از حریف خود جبران شکست گذشته را بنماید.

متأسفانه در انتخاب و انجام این مسابقه در تهران به حق این ورزشکار تجاوز شد و به جای وی نفر دیگری از تهران به خارج اعزام گردید. وحدت بزرگ‌ترین شکست روحی را نیز از جریان آن مسابقه هنوز به خاطر دارد و بعد از آن در سایر مسابقات خارجی روی همان سابقه ناگوار و تلخ، فعالیتی نکرد و توجهش فقط بر این شد که در مسابقات قهرمانی کشور شرکت کند.

روی همین عقیده در سال ۱۳۳۰ خورشیدی در مسابقات قهرمانی کشتی باستانی کشور سال ۱۳۳۱ در مسابقات ژیمناستیک قهرمانی کشور شرکت کرد و به مقام اول نائل آمد و قهرمان قهرمانان ژیمناستیک شد. از سال ۱۳۳۸ تاکنون وحدت به امر تعلیم امور ورزشی در آموزشگاه‌های مشهد مشغول است و از ابتدای سال تحصیلی جاری جهت دستور اداره متبوع، این وظیفه مقدس را در دانش‌سرای

وحدت موفقیت‌های ادوار ورزشی خود در گذشته را سواى عنایت و توجه پروردگار، مهربون توجه مربیان مربوط می‌داند و در این میان از آقای جعفریان، سرپرست تربیت بدنی خراسان و همچنین از آقای محمدیان، مربی کشتی، نیز که در تمام دوره‌های مسابقات به ایشان کمک کرده‌اند، کمال تشکر را دارد.

ناگفته نماند با پشتکار و جدیتی که آقای وحدت، مربی ورزش دانش‌سرا، از بدو عهده‌داری تعلیم امور دانش‌سرای مقدماتی و دبیرستان نادری گرفته، پیشرفت‌های شایانی در امور ورزش آن آموزشگاه‌ها حاصل و در چند قسمت در رشته‌های مختلف ورزش مقام اول را آن آموزشگاه احراز نموده است.

تقویم تاریخ

روزی که «آلاسکا» را فروختند

اردلان| آلاسکا که سرزمینی وسیع، ثروتمند و استراتژیک است ۱۸ اکتبر ۱۸۶۷ میلادی (۲۶ مهر ۱۲۴۶ خورشیدی) از طرف تزار روسیه پس از دریافت پول مقرر، به دولت آمریکا تحویل داده شد. ماجرا از آنجا شروع شد که در پی مهاجرت روس‌ها به آلاسکا، دولت روسیه در سپتامبر ۱۷۶۳ میلادی، این سرزمین را بخشی از قلمرو خود اعلام کرده بود، اما دولت آمریکا آن را در چنین روزی خرید و رسماً به مالکیت آن دولت درآمد.

به همین مناسبت ۱۸ اکتبر «روز آلاسکا» اعلام شده که هر سال مراسم آن در آمریکا برگزار می‌شود. دولت واشنگتن آلاسکا را به مبلغ ۷ میلیون و ۲۰۰ هزار دلار از تزار روسیه (که نیاز به پول داشت) خریداری کرد.

معامله خرید آلاسکا از روسیه در ۳۰ مارس سال ۱۸۶۷ میلادی قطعی شده بود که پس از تصویب قولنامه در سنای آمریکا و تأمین پول، ۱۸ اکتبر همین سال کار مبادله انجام گرفت ولی برخی از ناسیونالیست‌های روس، عمل تزار وقت را غیرقانونی دانستند و استدلال کردند که «سلطان» اختیار فروش قسمتی از کشور را نداشته است و از آن زمان، این ادعای روس‌های ناسیونالیست هرچند وقت یک بار و هربار به مناسبتی به گوش رسیده است. در اکتبر ۱۹۰۳ میلادی مرز کانادا با آلاسکا به‌رغم اعتراض کانادایی‌ها به سود دولت واشنگتن تعیین شد (کانادا میان آلاسکا و ایالات متحده قرار گرفته است).

آلاسکا پس از مرگ استالین و در سوم ژانویه ۱۹۵۹ میلادی عنوان ایالت چهل‌ونهم آمریکا را به دست آورد. روس‌ها که کامچاتکای نه چندان دور از آلاسکا را به دست دارند بارها از استالین خواسته بودند که معامله فروش آلاسکا به آمریکا را – ولو سمبولیک – غیرقانونی اعلام کند. در جریان جنگ کره، برخی از چینیان و اهالی کره شمالی‌ها هم چنین فشاری را به استالین وارد ساخته بودند. آلاسکا که از نظر وسعت بزرگ‌ترین ایالت فدراسیون آمریکاست، همانند هاوایی از بدنه اصلی آن اتحادیه فاصله دارد.

کشف تاریخ

مشهورترین این باغ‌ها «کامرانیه» نام داشت که ناصرالدین شاه

کنار یکدیگر، سؤالی را به ذهن متبادر می‌کند و آن این است که به‌راستی کدام یک از این دو نفر پدر و کدام یک پسر است؟ ناصرالدین‌شاه به‌دلیل توجه به سلامتی‌اش، حتی جوان‌تر و سرحال‌تر از کامران میرزا به نظر می‌رسد.